

اداره کلاس درس: راهبردها، روش‌ها و تجربیات در مقاطع مختلف تحصیلی

علی شمس ناتری^۱ و معصومه شمس ناتری^۲

۱. کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان شهید مطهری نوشهر

۲. کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد پالوس

alishmsntri@gmail.com

masumehshamsO@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی راهبردها، روش‌ها و تجربیات اداره کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی انجام گرفت. اداره کلاس درس توسط معلم در مقاطع مختلف تحصیلی، یکی از مهمترین عوامل موفقیت در فرایند آموزش و پرورش است. با توجه به تفاوت‌های موجود در مقاطع تحصیلی، اصول اداره کلاس درس نیز متفاوت خواهد بود. در این مقاله، با استفاده از منابع معتبر و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، به معلمان و مدیران آموزشی کمک خواهد کرد تا بهترین روش‌های اداره کلاس درس را در مقاطع مختلف تحصیلی به کار بگیرند. تشخیص دادن نیازهای دانش‌آموزان و تنظیم فضای کلاس درس به گونه‌ای که برای آن‌ها مناسب باشد، از مهمترین راهبردهای مدیریت کلاس درس است. همچنین، برقراری ارتباط موثر با دانش‌آموزان و ایجاد روابط مثبت با آن‌ها، ایجاد نظم و قوانین و رعایت آن‌ها، استفاده از روش‌های تدریس متنوع و جذاب، ارائه بازخورد موثر به دانش‌آموزان و همکاری با والدین و سایر اعضای جامعه آموزشی نیز از دیگر راهبردهای موثر در مدیریت کلاس درس هستند. مدیریت کلاس درس یک فرایند پویا و پیچیده است که نیازمند توجه به متغیرهای مختلف و تنظیم آن‌ها بر اساس شرایط محیطی و آموزشی مختلف است.

کلیدواژه‌ها: تدریس موفق، اداره کلاس درس، معلم، مقاطع مختلف تحصیلی، تجربیات

۱- مقدمه

معلم موفق کسی است که با استفاده از تجربیات و دانش خود، دانش‌آموزانش را به بهترین شکل ممکن آموزش می‌دهد و آن‌ها را به سوی پیشرفت و موفقیت هدایت می‌کند. معلم موفق باید دارای صفاتی همچون انگیزش بخشی، صبر، توجه به نیازهای هر دانش‌آموز، توانایی ارتباط برقرار کردن با دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان، توانایی حل مسائل و مشکلات در کلاس درس و همچنین توانایی استفاده از فناوری‌های آموزشی باشد. معلم موفق همچنین باید به روز با آخرین روش‌ها و ابزارهای آموزشی باشد و همیشه به دنبال بهبود و پیشرفت خود باشد. با توجه به این صفات، معلم موفق می‌تواند بهترین تجربه آموزشی را برای دانش‌آموزان خود فراهم کند و آن‌ها را به سوی موفقیت و رشد هدایت کند. معلم موفق، باید توانایی آماده‌سازی کلاس درس را داشته باشد تا بتواند به تمامی چالش‌هایی که در طول تدریس پیش می‌آید، پاسخ دهد. او باید توانایی خود را در تدریس بشناسد و روش‌های خود را ارزیابی کند تا در صورتی که روش‌های قدیمی و کهنه دارد، روش‌های پویا و زنده‌ای را پیش گیرد تا روحیه‌ی خلاقیت و نوآوری در دانش‌آموزان را تقویت کند. همچنین، باید روش‌های برخورد با مشکلات درس را بشناسد و راهبردی را اتخاذ کند تا فرایند یاددهی-یادگیری را مختل نسازد و مشکلات جزئی کلاس او به مشکلات کلی و وخیم تبدیل نشود. علاوه بر این، باید رفتاری داشته باشد که دانش‌آموختگان کلاس درس او، مسائل آموزشی و مشکلات رفتاری خود را در محیطی آرام و سرشار از محبت و غیر تهدیدآمیز حل کنند. به گفته‌ی ایرنز، برخی از معلمان در هنر معلمی استعداد بیشتری دارند، حتی اگر ضرورتاً در علم معلمی استعداد خوبی نداشته باشند. این گروه از معلمان می‌توانند با مهارت‌های خود، فضای کلاس را به‌صورتی ماهرانه برای یادگیری مساعد و دل‌انگیز کنند و مسائل و مشکلات انضباطی آن را به حداقل برسانند. معلمان علاوه بر کسب مهارت‌های مربوط به هنر معلمی، یعنی تسلط بر کلاس و داشتن مهارت‌های آموزشی، باید واکنش‌ها و راهبردهای معین دیگری را نیز برای اداره‌ی کلاس درس یاد بگیرند. (پینتریچ پال، ۱۳۹۰)

مطالعات متعدد نشان داده است معلم کارآمد و فعال معلمی است که می‌تواند بر اساس توانایی خود به هدف‌های موردنظر یادگیری نیز دو مهارت زیردست یابد.

۱. مدیریت اداره‌ی کلاس

۲. تدریس کارآ

مدیریت کلاس درس

مدیریت کلاس درس برای معلمان مبتدی و حتی معلمان با سابقه نیز بسیار مهم است. مدیریت کلاس درس شامل مجموعه‌ای از راهبردها و فنون است که برای برقراری نظم و کنترل در کلاس درس و همچنین ایجاد شرایط لازم برای یادگیری دانش‌آموزان استفاده می‌شود. این شامل مواردی مانند برنامه‌ریزی درسی، ایجاد قوانین و مقررات کلاس، ارتباط با دانش‌آموزان و والدین، مدیریت رفتارهای نامطلوب دانش‌آموزان و مدیریت زمان در کلاس درس است. استفاده از راهبردهای مدیریت کلاس درس به معلمان کمک می‌کند تا بهترین شرایط برای یادگیری دانش‌آموزان را فراهم کنند و به موفقیت در تدریس دست یابند. در تعریف مدیریت کلاس درس گفته شده است: «مدیریت کلاس درس ایجاد شرایط لازم برای تحقق یادگیری است.» بر این اساس می‌توان استنتاج کرد، مهارت‌های مدیریت کلاس درس سنگ بنای کل موفقیت در تدریس است. این امر به‌ویژه در کلاس‌های درس مدرسه‌های ایران که مملو از دانش‌آموزانی است که گاهی شمار آنان بالاتر از حد استاندارد است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (آقازاده، ۱۳۹۰).

اهداف مدیریت کلاس

۱. ایجاد محیطی آرام و مهیج برای یادگیری: مدیریت کلاس باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند در محیطی آرام و مهیج به یادگیری بپردازند.
۲. ارتقای همکاری و هم‌افزایی: مدیریت کلاس باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند با یکدیگر همکاری کنند و با هم‌افزایی به یادگیری بپردازند.

۳. ایجاد تعامل مثبت: مدیریت کلاس باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند با معلم و هم‌دانش‌آموزانشان به صورت مثبت تعامل کنند.
۴. ارتقای تمرکز و توجه: مدیریت کلاس باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند به درستی تمرکز کنند و توجه خود را به یادگیری اختصاص دهند.
۵. ایجاد انگیزه و اعتماد به نفس: مدیریت کلاس باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان انگیزه و اعتماد به نفس خود را در یادگیری افزایش دهند.
۶. ارتقای مهارت‌های اجتماعی: مدیریت کلاس باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند مهارت‌های اجتماعی خود را ارتقا دهند و در کنار همدیگر به یادگیری بپردازند.

اصول مدیریت کلاس

در واقع، معلمان به سه دسته تقسیم می‌شوند: توضیح‌دهنده، مشارکت‌دهنده و توانمند ساز. معلم توضیح‌دهنده، در مورد موضوع درس تسلط دارای تسلط است، اما آگاهی او از روش تدریس ممکن است کمی محدود باشد. او به طور عمده برای تدریس از سخنرانی و توضیح استفاده می‌کند و برخی از دانش‌آموزان با او همراه هستند. معلم مشارکت‌دهنده، همچنین در مورد موضوع درس تسلط تسلط دارد، اما علاوه بر آن، با روش‌های مختلف تدریس نیز آشنا است. او سعی می‌کند با استفاده از فعالیت‌های جذاب، دانش‌آموزان را به مشارکت در کلاس درس ترغیب کند و در عین حال، مدیریت صحیح کلاس را حفظ کند. معلم توانمند ساز، در سطح بالایی از تسلط بر روش‌های تدریس و موضوع درس تسلط برخوردار است و به تفکرات و احساسات دانش‌آموزان نیز توجه دارد. او به اندازه کافی اعتماد به نفس دارد تا به دانش‌آموزان اجازه دهد در مدیریت کلاس درس سهیم شوند و یا حتی کلاس درس را به آنان واگذار کند و به عنوان یک راهنما عمل کند. او با گفت‌وگو و مشورت با دانش‌آموزان، تصمیماتی را اتخاذ می‌کند که به یادگیری آنان کمک کند. به طور خلاصه، معلمان باید سعی کنند با استفاده از روش‌های مختلف، دانش‌آموزان را به مشارکت در کلاس درس ترغیب کنند و در عین حال، مدیریت صحیح کلاس را حفظ کنند. معلمان توانمند ساز، با توجه به تفکرات و احساسات دانش‌آموزان، بهترین نتایج را به دست می‌آورند.

روش‌های اداره کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی

- روش‌های اداره کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی با هم تفاوت دارند. روش‌های اداره کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی ممکن است متفاوت باشند، اما در کل می‌توان به چند روش کلی اشاره کرد:
۱. روش سخنرانی: در این روش، معلم به عنوان سخنران، مطالب را به دانش‌آموزان ارائه می‌دهد و آن‌ها باید مطالب را یادداشت کنند و درک کنند.
 ۲. روش توضیحی: در این روش، معلم مطالب را به صورت توضیحی و با جزئیات بیشتری توضیح می‌دهد و سعی می‌کند تا دانش‌آموزان را در فرآیند یادگیری همراهی کند.
 ۳. روش تعاملی: در این روش، معلم با دانش‌آموزان تعامل می‌کند و سعی می‌کند تا آن‌ها را در فرآیند یادگیری مشارکت دهد. این روش شامل فعالیت‌های گروهی، بحث و تبادل نظر و بازی‌های آموزشی است.
 ۴. روش عملی: در این روش، دانش‌آموزان با انجام تمرینات و فعالیت‌های عملی، مطالب را یاد می‌گیرند. این روش بیشتر در مقاطع تحصیلی فنی و حرفه‌ای استفاده می‌شود.
 ۵. روش پروژه‌ای: در این روش، دانش‌آموزان با انجام پروژه‌هایی که مرتبط با موضوع درس هستند، مطالب را یاد می‌گیرند. این روش بیشتر در مقاطع تحصیلی بالاتر مانند دانشگاه استفاده می‌شود.
- در هر صورت، روش اداره کلاس درس باید با توجه به موضوع درس، سطح دانش‌آموزان و هدف درس تعیین شود.

- پیش‌دستانی: در این مقطع، روش‌های بازی‌ای و تفریحی برای اداره کلاس درس مورد استفاده قرار می‌گیرند. معمولاً از تصاویر و اشکال هندسی برای آموزش مفاهیم ابتدایی استفاده می‌شود. همچنین، این روش‌ها باید به گونه‌ای باشند که بتوانند توجه و علاقه کودکان را به خود جلب کنند.

اداره کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی می‌تواند با توجه به نیازهای دانش‌آموزان و موضوعات درسی متفاوت باشد. در ادامه به بررسی روش‌های اداره کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی پرداخته می‌شود:

۱. مقطع ابتدایی: در این مقطع، استفاده از روش‌های تعاملی و بازی‌های آموزشی می‌تواند مفید باشد. به عنوان مثال، استفاده از بازی‌های تعاملی مانند پازل، مسابقه، بازی‌های کاردستی و ... می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مفاهیم درسی را بهتر درک کنند. همچنین، استفاده از تصاویر و نمودارها نیز می‌تواند به دانش‌آموزان در درک مفاهیم کمک کند.

۲. مقطع متوسطه اول: در این مقطع، استفاده از روش‌های تعاملی و گروهی می‌تواند مفید باشد. به عنوان مثال، استفاده از روش‌های گروهی مانند پروژه‌های گروهی، بحث‌های گروهی و ... می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مفاهیم درسی را بهتر درک کنند و همچنین مهارت‌های ارتباطی و همکاری را بهبود بخشند. همچنین، استفاده از روش‌های تعاملی مانند بحث، نمایش، نمایش‌های تحت فشار و ... نیز می‌تواند به دانش‌آموزان در درک مفاهیم کمک کند.

۳. مقطع متوسطه‌ی عالی: در این مقطع، استفاده از روش‌های تعاملی و پروژه‌محور می‌تواند مفید باشد. به عنوان مثال، استفاده از پروژه‌های محوری مانند پروژه‌های تحقیقی، پروژه‌های عملی و ... می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مفاهیم درسی را بهتر درک کنند و همچنین مهارت‌های ارتباطی، همکاری و مدیریت زمان را بهبود بخشند. همچنین، استفاده از روش‌های تعاملی مانند بحث، نمایش، نمایش‌های تحت فشار و ... نیز می‌تواند به دانش‌آموزان در درک مفاهیم کمک کند.

۴. مقطع دانشگاهی: در این مقطع، استفاده از روش‌های تعاملی و محوری می‌تواند مفید باشد. به عنوان مثال، استفاده از پروژه‌های تحقیقی، نمایش‌های تحت فشار، بحث‌های گروهی و ... می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا مفاهیم درسی را بهتر درک کنند و همچنین مهارت‌های ارتباطی، همکاری و مدیریت زمان را بهبود بخشند. همچنین، استفاده از روش‌های تعاملی مانند بحث، نمایش، نمایش‌های تحت فشار و ... نیز می‌تواند به دانشجویان در درک مفاهیم کمک کند.

عناصر مؤثر بر مدیریت کلاس

در مدیریت کلاس عوامل و عناصر گوناگونی دخیل هستند مدیریت کلاس شامل روش‌های عادی، مدیریتی آموزشی و رفتارهای تعاملی کلاس و عناصر دیگری است بختیار نصرآبادی و نوروزی (۱۳۸۲) روی شش عنصر راه بردی مؤثر به شرح زیر تأکید دارند:

مدیریت کلاس یکی از مهم‌ترین وظایف یک معلم است که برای انجام آن باید با عناصر مؤثر در این زمینه آشنا باشید. برخی از این عناصر عبارتند از:

۱. رفتار دانش‌آموزان: رفتار دانش‌آموزان می‌تواند بسیار مؤثر باشد. برای مثال، دانش‌آموزانی که به درستی به دستورات معلم پاسخ می‌دهند و به طور کلی رفتار مثبتی دارند، می‌توانند به مدیریت کلاس کمک کنند.

۲. ساختار کلاس: ساختار کلاس شامل تنظیمات فضایی، میزان نور و صدا و تنظیمات دیگر است. این ساختار می‌تواند بر روی رفتار دانش‌آموزان و مدیریت کلاس تأثیر بگذارد.

۳. مهارت‌های معلم: مهارت‌های معلم در مدیریت کلاس بسیار مهم هستند. معلمانی که مهارت‌های خوبی در ارتباط با دانش‌آموزان، حل تعارض و مدیریت رفتار دارند، می‌توانند به مدیریت کلاس بهتر کمک کنند.

۴. ارتباط با والدین: ارتباط معلم با والدین نیز می‌تواند بر روی مدیریت کلاس تأثیر بگذارد. ارتباط مثبت با والدین می‌تواند به معلم کمک کند تا با مشکلات رفتاری دانش‌آموزان بهتر برخورد کند.

۵. محیط آموزشی: محیط آموزشی نیز می‌تواند بر روی مدیریت کلاس تأثیر بگذارد. محیطی که شامل تجهیزات آموزشی، کتابخانه و فضای بازی است، می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا بهتر درس بخوانند و رفتار بهتری داشته باشند.

مدیریت کلاس درس یک فرآیند چندبُعدی است که در آن عوامل و عناصر مختلفی تأثیرگذارند. در ادامه، به برخی دیگر از عناصر مؤثر بر مدیریت کلاس پرداخته می‌شود:

۱. رابطه معلم-دانش آموز: یک رابطه خوب و مؤثر بین معلم و دانش آموزان، اساسی‌ترین عاملی است که بر مدیریت کلاس تأثیر می‌گذارد. این رابطه می‌تواند بر اساس احترام، اعتماد، تعاون و پشتیبانی واقع شود. همچنین، ساختار بالادستی و توجه به نیازها و توانمندی‌های دانش آموزان تعامل را بهبود می‌بخشد.

۲. برنامه‌ریزی درسی: برنامه‌ریزی درسی دقیق و منظم با توجه به نیازها، سطح تحصیلی و علاقه‌های دانش آموزان، یک عنصر کلیدی در مدیریت کلاس است. در برنامه‌ریزی درسی، باید اهداف آموزشی، محتواها، روش‌های آموزشی، و فعالیت‌های بومی‌سازی و تفریحی را مدنظر قرار داد.

۳. مدیریت رفتاری: مدیریت رفتار دانش آموزان نیز نقش مهمی در مدیریت کلاس ایفا می‌کند. این شامل ایجاد قوانین و انضباط، تشویق و تقویت مثبت، راهنمایی درباره انتظارات رفتاری، و حل و فصل مناسب اختلافات است. استراتژی‌های مختلف می‌توانند به کنترل و مدیریت رفتارهای نامناسب در کلاس کمک کنند.

۴. فعالیت‌های گروهی: استفاده از فعالیت‌های گروهی در کلاس می‌تواند به افزایش تعامل و همکاری بین دانش آموزان کمک کند. این فعالیت‌ها می‌توانند شامل تعیین وظایف گروهی، فعالیت‌های مشترک، بحث و گفتگو، و حل مسئله با همکاری باشند. این فعالیت‌ها به دانش آموزان فرصت می‌دهند تا مهارت‌های ارتباطی، همکاری، و مدیریت زمان را تقویت کنند.

۵. استفاده از فناوری: استفاده از فناوری در کلاس می‌تواند مدیریت کلاس را بهبود بخشد. ابزارها و برنامه‌های آموزشی مبتنی بر فناوری، می‌توانند تنوع و جذابیت در فعالیت‌های آموزشی ایجاد کنند و به افزایش اشتیاق و تمرکز دانش آموزان کمک کنند. همه این عوامل با یکدیگر تعامل داشته و در مدیریت کلاس درس در مقاطع مختلف تحصیلی تأثیر می‌گذارند. با توجه به نیازها و شرایط خاص کلاس خود، می‌توانید از این عوامل بهره‌برداری نمایید.

اداره کلاس با محیط و شرایط کلاس ارتباط دارد. شرایط کلاس شامل هدف‌های آموزشی، رفتار معلم، مشارکت دانش آموزان، زمان، تعداد دانش آموزان، وسایل و فضای کلاس و موارد مشابه است. همچنین، مسائل عوامل و ابزارهای مدیریت و سازماندهی کلاس درس را به هفت بخش زیر تقسیم می‌کنیم:

۱. مدیریت و سازماندهی کلاس درس

۲. عوامل مؤثر در مدیریت و سازماندهی کلاس

۳. مسائل و مشکلات مدیریت کلاس

۴. برنامه‌های درسی و سازماندهی فعالیت‌ها

۵. نظم و انضباط

۶. تشویق و تنبیه

۷. ارزشیابی موانع و مشکلات مدیریت کلاس

در مدیریت کلاس با شرایط اقلیمی، جغرافیایی و شرایط کمی و کیفی و استانداردهای متفاوت و ضوابط موجود و جو کلاس، موانع و مشکلات مدیریتی مختلفی در کلاس ایجاد می‌شود. البته ابتدا باید تعریف روشن از موانع و مشکلات مدیریت کلاس داشته باشیم. منظور ما از مشکلات مدیریتی هرگونه موقعیتی است که محیط یادگیری را مختل می‌کند و یا موجب حواس‌پرتی دانش‌آموزان و یا معلم می‌شود.

صیامی (۱۳۸۰) به نقل از کیند زواتر (۸۹) (۱۹۷۸) منشأ رفتارهایی که معلمان آن‌ها را مشکلات مدیریتی تلقی می‌کنند را خود معلمان مشکلات عاطفی دانش‌آموزان و رفتارهای غیرعمدی و ناپایدار دانش‌آموزان بیان می‌کند.

فرانسیس (۱۹۷۵) چهار منبع اصطکاک را با عنوان سروصدا، وسایل تحرک و پیچ‌توصیف کرده است هیچ‌یک از این منابع به‌تنهایی برای اقتدار معلم مشکل مهمی محسوب نمی‌شود ولی چنانچه هر یک از آن‌ها به شکلی نادرست اداره شود، می‌تواند از تحریکی جزئی به‌صورت برخوردی مهم ظاهر شود (صبایگان، ۱۳۸۰).

مطالعات نشان می‌دهد که اغلب ۳۰ درصد یا بیشتر زمان آموزشی در هر روز به صورت پیش‌بینی شده و یا پیش‌بینی نشده از بین می‌رود و از دست دادن زمان به هر علتی که باشد تأثیر منفی بر پیشرفت علمی فراگیران می‌گذارد و شرایطی را برای مشکلات رفتاری دانش‌آموزان ایجاد می‌کند (اورتسون و هاریس ۱۹۹۲)

وقفه‌های هنگام راهنمایی‌های معلم قبل و بعد از یک بخش آموزشی دلیل اکثر مشکلات مدیریتی کلاس و از دست دادن فرصت‌هاست. در طول کار روزانه اتفاق‌های پیش‌بینی نشده زیادی روی می‌دهند که این وقایع ممکن است به وسیله‌ی دانش‌آموزان، مربیان مدرسه و مشاهده‌کنندگان آغاز شود.

هر کلاسی دارای زنجیره‌ای از خصوصیت‌ها است که در مقایسه با کلاس‌های دیگر و با شخصیت و شیوه کار معلم فضای مربوط به خود را به وجود می‌آورد. برخی از ویژگی‌ها را در تمام کلاس‌ها می‌توان یافت و لازم است آن‌ها را در حرفه‌ی معلمی و اداره‌ی کلاس مورد توجه قرار داد. (زمانی ۱۳۷۹ به نقل از دوئل (۹۱) (۱۹۷۹) این ویژگی‌ها را چنین توصیف می‌کند:

۱. کلاس محیطی چندبعدی است.
۲. بسیاری از حوادث کلاس به صورت هم‌زمان روی می‌دهد.
۳. حوادث کلاسی نه تنها چندبعدی و هم‌زمان است، بلکه هر کدام از آن‌ها به لحظه‌ای خاص مربوط می‌شود؛ به عبارت دیگر اکثر اتفاق‌هایی که با هم در کلاس روی می‌دهد نیاز به عکس‌العمل آنی و لحظه‌ای معلم دارد.
۴. علاوه بر آنی بودن چندبعدی بودن و هم‌زمان بودن فعالیت‌ها مهم‌ترین ویژگی هر کلاس این است که جریان فعالیت‌ها در کلاس بسیار غیرقابل پیش‌بینی است اداره کردن چنین محیطی نیازمند تصمیمات آنی سریع و مداوم است و به مهارت‌های خاص مدیریتی نیاز دارد.

دانش‌آموزان مسئله‌دار و مدیریت کلاس

به طور طبیعی، در هر کلاسی ممکن است بعضی از دانش‌آموزان با مسائل و چالش‌های خاصی مواجه شوند که می‌تواند بر مدیریت کلاس تأثیر بگذارد. این دانش‌آموزان مسئله‌دار می‌توانند در حوزه‌های مختلفی نیازها، رفتارها و چالش‌های خاصی داشته باشند. ممکن است شامل دانش‌آموزانی با توانمندی‌های خاص، دانش‌آموزانی با مشکلات رفتاری یا اجتماعی، دانش‌آموزانی با سطح دانش پایین‌تر، دانش‌آموزان تازه وارد و غیره باشد.

برای مدیریت این دانش‌آموزان مسئله‌دار، مهم است که معلمان استراتژی‌ها و روش‌های مناسب را برای پشتیبانی و درک نیازهای خاص این دانش‌آموزان بیاموزند. در ادامه، چند استراتژی کلی برای مدیریت دانش‌آموزان مسئله‌دار را برای شما بررسی می‌کنم:

۱. ارزیابی صحیح: ارزیابی دقیق و جامع از نیازها و مشکلات دانش‌آموزان می‌تواند در تعیین میزان پشتیبانی لازم و استراتژی‌های مناسب کمک کند. برنامه‌ریزی مناسب برای ارزیابی و پیگیری رشد و تقدیر از پیشرفت دانش‌آموزان نیز اهمیت دارد.
۲. ارتباط موثر: برقراری ارتباط روان و مثبت با دانش‌آموزان مسئله‌دار از اهمیت بالایی برخوردار است. معلمان باید توجه و استفاده از مهارت‌های ارتباطی مناسبی را به خرج دهند تا دانش‌آموزان را حمایت کرده و با آن‌ها همکاری کنند.
۳. ارائه محیط حمایت‌کننده: ایجاد محیطی که از دانش‌آموزان حمایت کند و احساس امنیت، قبول و تشویق را به وجود آورد، برای دانش‌آموزان مسئله‌دار بسیار مهم است. این شامل ایجاد قوانین و مرزها و داشتن یک ساختار روشن برای دانش‌آموزان است.
۴. تنظیم تکالیف و فعالیت‌ها: تعیین تکالیف و فعالیت‌ها به گونه‌ای که بتواند به نیازها و توانمندی‌های دانش‌آموزان مسئله‌دار پاسخ دهد، اهمیت دارد. تنظیم سطح چالش و پیشنهاد راهکارهایی برای کاهش مشکلات ممکن است در بهبود مدیریت کلاس موثر باشد.

در اینجا تنها چند استراتژی را بررسی کردیم ولی مدیریت دانش‌آموزان مسئله‌دار یک موضوع گسترده است که نیازمند آشنایی با تکنیک‌ها، روش‌ها و منابع مختلف است. در عین حال، همیشه مهم است با همکاری و هماهنگی با دیگر متخصصان آموزشی و استفاده از تجربیات خود، بهترین راهکارها را برای هر دانش‌آموز مسئله‌دار پیدا کنیم.

بسیاری از معلمان نمی‌دانند وقتی شاگردانشان با احساسات یا مسائلی روبرو می‌شوند چه باید بکنند به روی خودشان نیاورند و امیدوار باشند مسئله خودش حل شود؟ به دانش‌آموز بگویند مشکلات آنان به کلاس ربطی ندارد؟ دانش‌آموز را نزد مشاور مدرسه بفرستند؟ رفتار وی را با تهدید و تنبیه سرکوب کنند؟

به‌طور یقین مسائل دانش‌آموزان نمی‌تواند در خانه بماند. شک نیست که آنان را به مدرسه می‌آورند و وقتی به مدرسه آورده شد، به‌طور جدی مغل فرآیند یادگیری است و گاهی حتی در عمل یادگیری را غیرممکن می‌سازد وقتی دانش‌آموز گرفتار احساسات شدید یا غم و غصه می‌گردند چون امنیت آنان به مخاطره افتاده و احتیاجات جسمی‌شان اغنا نشده یا فکر می‌کنند کنار گذاشته‌شده‌اند و ارزشی ندارند یا مورد محبت نیستند، قدرت انجام کارهای مدرسه‌شان نقصان می‌یابد در این اوقات به‌اجبار سعی معلم در تدریس کم‌وبیش به بن‌بست می‌رسد و حتی شاید عقیم بماند.

تلاش برای شناخت منشأ رفتارهای ناشایست دانش‌آموزان شایان توجه است با آگاهی از منشأ این‌گونه رفتارها است که می‌توان برای شناخت علل آن‌ها اقدامات مناسب به عمل آورد.

هر معلمی باید از شیوه‌های گوناگون مقابله با مشکلات مدیریت کلاس آگاهی کامل داشته باشد به هنگام تعیین خط‌مشی مقابله با مشکلات مدیریت کلاس باید هدف اصلی خود را مشخص کند و از خود بپرسد که اقدامات او تا چه حد در رسیدن به آن هدف مؤثر خواهند بود.

کیندزواتر (۱۹۷۸) یادآوری می‌کند که معلمان می‌توانند بابت انتظارات خود در اولین روزهای آغاز سال تحصیلی و یا در اولین جلسه‌ی کلاس درس به بهترین شکلی با مشکلات عاطفی دانش‌آموزان روبرو شوند البته معلم باید انتظارات خود را در قالب جملات مثبت و محبت‌آمیز بیان کند تا دانش‌آموزان دریابند که این انتظارات ماهیت تنبیهی ندارند بلکه بخشی از مقررات عادی یک کلاس هستند. هوارد (۹۲)، (۱۹۷۴) تأکید کرده است که معلمان هرگز نباید به‌منظور تقویت نظم و انضباط در کلاس به تهدید متوسل شوند. همچنین او معتقد است که معلمان باید در جلو کلاس از جر و بحث کردن با دانش‌آموزان اجتناب کنند (صیامی، ۱۳۸۰).

خانه و محیط‌های خارج از مدرسه تأثیر عمده‌ای روی دانش‌آموزان و در نتیجه مشکلات کلاس درس و مختل کردن فعالیت‌های یادگیری دارند (تابر، به نقل از سرکارآرانی ۱۳۷۹) معتقد است ما به‌عنوان معلم در مورد این عوامل کار زیادی نمی‌توانیم انجام دهیم. ما می‌توانیم آن سلسله عوامل درون مدرسه را که سبب تمایل دانش‌آموز به یادگیری می‌شوند مورد بحث قرار دهیم وی به پیشنهادهایی در این خصوص اشاره می‌کند که در زیر چند مورد از آن‌ها آورده شده است.

توجه داشتن به دانش‌آموزان محیط کلاس را به نحو مطلوبی سازمان‌دهی کردن، در صورت امکان برخی از رفتارهای ناشایست را نادیده گرفتن به دانش‌آموزان دریافتن راه‌حل مشکلاتشان کمک کردن، بدرفتاری دانش‌آموزان را به خود ارتباط ندادن، از تجارب همکاران بهره گرفتن به دانش‌آموزان مسؤلیت‌هایی در حد توانشان واگذار کردن بدون ایجاد تشویق یا احساس تنبیه در دانش‌آموز، او را با یکی از دانش‌آموزان کلاس دیگر جابه‌جا کردن و...

تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و مسائل و مشکلاتشان سبب می‌شود که در هنگام بروز با این دانش‌آموزان متناسب با مقتضیات زمانی و شرایط و روحیه‌ی افراد و جو کلاس راهکاری مناسبی به کاربرد و رویکرد مناسبی جهت حل مشکل اتخاذ کرد.

درباره تجربیات موفق اداره کلاس درس

به عنوان اصلی‌ترین منبع برای متعادل‌سازی کلاس، تجربیات موفق در اداره کلاس درس می‌تواند بسیار مفید باشد. در ادامه، برخی از مثال‌هایی از تجربیات موفق را به اشتراک می‌گذارم:

۱. انتظام‌بخشی مثبت: انتظام و نظم در کلاس درس از اهمیت بالایی برخوردار است. یک تجربه موفق می‌تواند شامل اعمال قوانین روشن و پیگیری از رعایت آنها باشد. به عنوان مثال، تعیین قوانین یکپارچه و واضح برای رفتارهای مورد انتظار مانند

شیوه صحیح برخورد با یکدیگر و همچنین تعیین تحمل پذیری از اختلافات بین دانش‌آموزان می‌باشد. از طریق تدابیر خوبان‌پیشانه، امکان ایجاد یک محیط با تعامل مثبت و خلاقیت بالا را به وجود خواهید آورد.

۲. تعامل موثر با دانش‌آموزان: برقراری یک رابطه خوب و موثر با دانش‌آموزان نقش مهمی در اداره کلاس درس دارد. با ایجاد یک ارتباط بر پایه احترام، اعتماد، همکاری و حمایت، افزایش تعامل و همدلی در کلاس دست‌یافتنی خواهد بود. برای مثال، استفاده از خط ساختمانی، برخورد منصفانه و توجه به نیازها و توانایی‌های هر دانش‌آموز از راهبردهایی هستند که می‌تواند تعامل را تقویت کند.

۳. استفاده از روش‌های آموزشی متناسب با سطح تحصیلی: استفاده از روش‌های آموزشی مناسب با سطح تحصیلی دانش‌آموزان نقش قابل توجهی در تجربه موفق اداره کلاس دارد. به عنوان مثال، در یک کلاس پیش‌دبستان، استفاده از روش‌های بازی‌ها و فعالیت‌های عملی می‌تواند جذابیت و تمرکز را افزایش دهد، در حالی که در کلاس درس دبستان، استفاده از روش‌های تعاملی و ترکیبی ممکن است منازعاتی را کاهش دهد و از تمرکز بیشتری برخوردار شود.

۴. ارائه بازخورد سازنده: اهمیت و اثربخشی بازخورد سازنده در کلاس درس نباید نادیده گرفته شود. بازخورد موثر و مثبت به دانش‌آموزان، آن‌ها را تشویق خواهد کرد و در رشد و پیشرفتشان تأثیر مثبت خواهد داشت. ارائه بازخورد سازنده و در دسترس به دانش‌آموزان به منظور تقویت رشد و یادگیری در طول سال تحصیلی تجربه موفقی خواهد بود.

۵. همکاری با والدین و خانواده: همکاری درست و موثر با والدین و خانواده‌ها نقش مهمی در اداره کلاس دارد. با برقراری ارتباط مؤثر با والدین، بینش متقابل و هماهنگی بر روی تربیت دانش‌آموزان می‌تواند بهبود مستمر در روند آموزش و یادگیری دانش‌آموزان را به همراه داشته باشد.

راهبردهایی جهت مدیریت مؤثر کلاس

معلمان به مهارت‌های علمی و فنی خاصی نیاز دارند تا در مدیریت کلاس درس موفق شوند مدیریت کلاس اولین سطح مدیریت آموزشی است و پایه‌ی سطوح بالاتر مدیریت محسوب می‌شود. راهبردهای اداره کلاس درس شامل تمامی روش‌ها و فنونی است که برای مدیریت کلاس درس و بهبود فرایند یادگیری دانش‌آموزان به کار می‌رود. این راهبردها شامل مواردی مانند برنامه‌ریزی درسی، ایجاد فضای یادگیری مناسب، استفاده از روش‌های تدریس متنوع، ارائه بازخورد به دانش‌آموزان، مدیریت رفتارهای ناپسند دانش‌آموزان و شامل روش‌ها و تکنیک‌هایی هستند که معلمان می‌توانند از آن‌ها برای بهبود فرایند آموزش و یادگیری در کلاس‌های خود استفاده کنند. این راهبردها می‌توانند شامل موارد زیر باشند:

۱. ایجاد محیط یادگیری مثبت: معلمان می‌توانند با ایجاد محیطی مثبت و پرانرژی، دانش‌آموزان را به یادگیری تشویق کنند. این شامل استفاده از تمرینات گروهی، بازی‌های آموزشی و فعالیت‌های همکاری‌ای است.

۲. استفاده از روش‌های تدریس متنوع: معلمان می‌توانند از روش‌های مختلف تدریس مانند استفاده از تصاویر، ویدئوها، نمودارها و جداول استفاده کنند تا مفاهیم را بهتر به دانش‌آموزان توضیح دهند.

۳. ارائه بازخورد موثر: معلمان می‌توانند با ارائه بازخورد موثر به دانش‌آموزان، آن‌ها را بهبود دهند و به آن‌ها کمک کنند تا درک بهتری از مفاهیم داشته باشند.

۴. استفاده از فناوری: معلمان می‌توانند از فناوری‌های مختلف مانند نرم‌افزارهای آموزشی، ویدئوها و پلتفرم‌های آموزشی آنلاین استفاده کنند تا به دانش‌آموزان کمک کنند تا بهتر یاد بگیرند.

۵. تشویق دانش‌آموزان به فعالیت: معلمان می‌توانند با تشویق دانش‌آموزان به فعالیت در کلاس، آن‌ها را به یادگیری تشویق کنند. این شامل تشویق به پرسش و پاسخ، حل مسئله و ارائه نظرات است.

۶. تدریس مهارت‌های زندگی: معلمان می‌توانند به دانش‌آموزان مهارت‌های زندگی مانند مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های حل مسئله و مهارت‌های تفکر انتقادی را آموزش دهند.

۷. تنظیم وقت: معلمان می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا مهارت تنظیم وقت را یاد بگیرند و به آن‌ها کمک کنند تا برنامه‌ریزی مناسبی برای مطالعه و تکالیف خود داشته باشند.

۸. تشویق به خلاقیت: معلمان می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا خلاقیت خود را در کلاس به کار بگیرند و به آن‌ها کمک کنند تا راه‌حل‌های خلاقانه برای مسائل مختلف پیدا کنند.

لاسلت و اسمیت (۹۷) (۱۳۷۵) توجه معلمان را نسبت به اهمیت مدیریت مؤثر در کلاس نه به‌عنوان صفت ساده‌ای که هر یک از معلمان آن را دارند، بلکه به‌عنوان مجموعه‌ای مرکب از مهارت دانش و شناخت که می‌تواند پرورنده شود جلب می‌نماید و تدریس را دارای چهار جنبه‌ی مدیریت، میانجیگری، اصلاح و نظارت می‌داند.

مرعشی (۱۳۷۱) معتقد است در نظام آموزش و پرورش، جدید زمانی گفته می‌شود کلاس خوب اداره شده است که دانش‌آموزان بتوانند با شرکت مؤثر در جریان فعالیت‌های آموزشی مطالب درسی را به‌خوبی فراگیرند و در طراحی و اجرای برنامه‌های تحصیلی سهمیم باشند معلم نیز عکس‌العمل فردی و جمعی دانش‌آموزان در تنظیم برنامه‌های درسی را مورد توجه قرار دهد. جهت مدیریت کارآمد کلاس درس توجه به موارد زیر می‌تواند سودمند باشد:

۱. توجه به فضای کلاس

۲. اعمال کنترل

۳. پیشگیری از وقوع مشکلات

۴. تحسین و تشویق درخور و مناسب

۵. استفاده از شوخی در مواقع ضروری

۶. نظارت دائم بر جریانات کلاس

۷. شکل‌دهی محیط یادگیری

۸. فعال کردن کلاس

۹. ایجاد و تقویت روحیه‌ی آزادمنشی

۱۰. ایجاد زمینه مساعد برای مدیریت کلاس متکی بر پیشگیری (زمانی، ۱۳۷۸)

یکی دیگر از ویژگی‌های مدیریت مؤثر کلاس، مهارت معلم در جالب و چالش‌انگیز کردن موضوع درسی برای دانش‌آموزان است. وان تیل (۹۸) (۱۹۷۴) با استناد به مطالعه‌ای در مورد معلمان بالتیمور، دریافت که معلمان موفق در کلاس داری برای ارائه‌ی موضوع درسی به‌گونه‌ای بانشاط و شورانگیز از رسانه‌های دیداری- شنیداری و تمهیدات مؤثر دیگر استفاده می‌کنند. وی هم‌چنین نتیجه گرفت که مدیریت کلاس زمانی ساده‌تر خواهد بود که موضوع‌های درسی با علایق و نیازهای دانش‌آموزان همخوانی داشته باشد (صیامی، ۱۳۷۹). با توجه به مطالب بیان‌شده در کل مقاله موارد زیر را می‌توان به‌عنوان راهبردهایی جهت مدیریت کلاس درس بیان کرد.

چالش‌های اساسی مدیریت کلاس درس در تمامی مقاطع تحصیلی

بطور کلی، هر مقطع تحصیلی می‌تواند به چالش‌های خاصی در اداره کلاس درس منجر شود. در ادامه، برخی از چالش‌های رایج در مقاطع مختلف تحصیلی را بررسی می‌کنیم:

۱. مقطع پیش‌دبستان و مقاطع ابتدایی:

- کنترل موقعیت و کاهش سطح هیجان: دانش‌آموزان در این مقاطع تحصیلی ممکن است دارای سطح بالایی از انرژی و هیجان باشند. از اینرو، یکی از چالش‌های اصلی اداره کلاس درس در این مقاطع، کنترل موقعیت و کاهش سطح هیجان است. استفاده از فعالیت‌های ترکیبی، بازی‌ها و فعالیت‌های آموزشی جذاب و تعاملی می‌تواند به حفظ تمرکز و حوصله دانش‌آموزان کمک کند.

- بلافاصله گردآوری توجه: در مقاطع ابتدایی، توجه دانش‌آموزان به مسائل خاصی معمولاً بلوغ نکرده است. بنابراین، می‌تواند چالش‌هایی مرتبط با گردآوری و حفظ توجه داشته باشد. استفاده از هدفمندی و تنوع، استفاده از روش‌های تعاملی و ارائه فیدبک‌های مثبت می‌تواند به مدیریت توجه و تقویت مشارکت کلاس کمک کند.

۲. مقاطع متوسطه و دبیرستان:

- تشدید اختلافات اجتماعی: در این مقاطع تحصیلی، دانش‌آموزان وارد دوره‌های مهمی همچون بلوغ و جستجوی هویت هستند. این مسئله می‌تواند باعث تشدید اختلافات اجتماعی و بروز تضادهای فردی شود. اداره کلاس درس در این مقاطع نیازمند ساختن یک محیط همکاری و احترام متقابل بین دانش‌آموزان است. استفاده از فعالیت‌های گروهی، ایجاد فضای بحث و تبادل نظر، روش‌های تشویق به همکاری و همراهی می‌تواند به حل این چالش‌ها کمک کند.

- مدیریت خودکارآمدی: در این مقاطع، دانش‌آموزان ممکن است با چالش‌های روانشناختی و افزایش بار تحصیلی مواجه شوند. به منظور مدیریت خودکارآمدی، می‌توان از استفاده از هدفمندی برای هر دانش‌آموز، ارائه بازخورد مثبت و تشویق به دستاوردهای شخصی استفاده کرد.

۳. مقطع دانشگاه:

- حفظ تمرکز و خودسازماندهی: در دانشگاه، دانش‌آموزان به استقلال بیشتری دست می‌یابند و باید خودشان را در برنامه‌ریزی و مدیریت زمان آموزشی تنظیم کنند. چالش اصلی در این مقطع، حفظ تمرکز و خودسازماندهی است. اداره کلاس درس در دانشگاه نیازمند تسهیل برنامه‌ریزی، ایجاد محیطی مناسب برای مطالعه، و استفاده از فعالیت‌های گروهی و تعاملی برای ایجاد تعامل مثبت است.

- تعامل با انتقاد و نظرات متناقض: در دانشگاه، دانش‌آموزان ممکن است با نظرات و انتقادات مختلف روبه‌رو شوند. بنابراین، توانایی تعامل با انتقاد و نظرات متناقض و تشویق به انعطاف‌پذیری در محیط کلاس مهم خواهد بود.

نتیجه‌گیری

مدیریت کلاس بر اساس یک فرمول یا راه حل جامع قابل اجرا نیست و برخی از عوامل کلیدی را لازم دارد. همانطور که اشاره کردید، مؤثرترین عواملی که در مدیریت کلاس تأثیر می‌گذارند، شامل:

وضعیت تربیتی و فرهنگی دانش‌آموزان: تفاوت‌های فرهنگی و تربیتی بین دانش‌آموزان می‌تواند به تفاوت در شیوه‌ها و نیازهای آموزشی و تربیتی منجر شود. برای مدیریت کلاس با متغیرهای فرهنگی و تربیتی دانش‌آموزان، توانایی فهم و احترام به تنوع فرهنگی و ارتباط با دانش‌آموزان از اهمیت بالایی برخوردار است.

تجربه‌های قبلی معلم: تجربه‌های گذشته معلم در مدیریت کلاس می‌تواند نقش مهمی ایفا کند. آشنایی معلم با روش‌ها و استراتژی‌های مدیریت کلاس، توانایی مذاکره و حل اختلاف، و تجربه در ایجاد محیط آموزشی مثبت و بالقوه غیرخشونودی تأثیر مستقیمی بر مدیریت کلاس دارد.

مهارت‌های دانش‌آموزان: تفاوت‌های در سطح دانش و مهارت هر دانش‌آموز می‌تواند روی نحوه مدیریت کلاس تأثیر بگذارد. مدرسان باید به طرز مناسبی با تنوع مهارت‌های دانش‌آموزان سازگاری پیدا کنند و استراتژی‌های آموزشی را بر اساس نیازها و توانایی‌های هر دانش‌آموز تنظیم کنند.

هدف‌های یادگیری: تعیین هدف‌های واقع‌بینانه و قابل اندازه‌گیری برای دانش‌آموزان می‌تواند به بهبود مدیریت کلاس کمک کند. (رجایی پور، ۱۳۸۷)

ایجاد نظم و هماهنگی شرط لازم تدریس موفق است. اداره‌ی کلاسی کارآمد و مؤثر یگانه راهی است که به آموزش و یادگیری کارساز و مؤثر ختم می‌شود. ایجاد نظم و هماهنگی شرط لازم یک آموزش سودمند است، ولی کافی نیست.

در پایان شایان ذکر است که تمام مطالبی که در این مقاله مطرح شد به این منظور بود که معلمان محیط شاد و فعال و خلاق را برای آموزش فراهم نمایند و برای کنترل کلاس و همچنین افزایش یادگیری باید از روش آموزش مناسب استفاده کرد. معیار نهایی در هر کار آموزشی، موفقیت دانش‌آموزان است پس باید محیط کلاس را به یک محیط جالب مثبت و جذاب تبدیل کرد.

امروزه باوجود ایجاد تغییرات عمیق در نظام آموزش و پرورش و تغییر در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی، بعضی از معلمان در رویارویی با مسائل و مشکلات آموزشی فاقد توانایی‌های لازم و اساسی هستند و از روش‌های قدیم و مهارت‌های سنتی و انفرادی برای اداره‌ی کلاس خود استفاده کنند همین امر باعث کندی شکل‌گیری فرایند یاددهی - یادگیری و آسیب‌پذیری امر آموزش شده است. تحقیقات بی‌شمار نشان داده‌اند بعضی از مشکلات اخلاقی و اجتماعی نوجوانان ما حاکی از جذاب نبودن

محیط مدرسه و کلاس درس کشمکش‌های این‌گونه دانش‌آموزان با معلمان و در نتیجه افت تحصیلی آنان بوده است. لذا وجود مدیریت کارآمد معلمان و ایجاد شرایط لازم برای تسهیل در امر یادگیری در کلاس درس که مطابق نیازها و ویژگی‌های فراگیران باشد، لازمه‌ی جامعه‌ی امروزی و راه‌گشای بسیاری از مشکلات نوجوانان است.

اداره کردن چنین محیطی نیازمند تصمیمات آنی و اقدامات سریع و مداوم است و به مهارت‌های خاص مدیریتی و گاهی تلفیق از چند روش مدیریتی نیاز دارد در اینجا سه روش مدیریت کلاس درس ارائه می‌شود.

۱. روش رفتارگرایانه: رویکرد رفتارگرایانه به این نکته تأکید دارد که معلم باید تصمیمی اتخاذ کند تا در کلاس درس او مشکلی به وجود نیاید از آغاز سال تحصیلی معلم موظف است قوانین و مقررات کلاس درس را وضع کند دانش‌آموزان نیز موظفاند آن قوانین را اجرا کنند فرایند تقویت از طریق پاداش دادن به رفتارهای مطلوب و پس گرفتن امتیاز در صورت بروز رفتارهای غیر مطلوب، در این روش مؤثر است. اقتدار معلم در این روش کاملاً محفوظ است و معلم در وضع و حفظ مقررات کلاس از این اقتدار بهره می‌جوید.

۲. روش تعامل گرایانه: در این روش مشکلات کلاس پیامد طبیعی حضور دانش‌آموزان تلقی می‌شود غیرمنتظره به نظر نمی‌رسد و مانند فعالیت‌های حل مسئله در کلاس، مورد توجه قرار می‌گیرد و حل‌وفصل می‌شود.

۳. روش غیر مداخله جویانه: این روش حد وسط دو روش رفتارگرایانه و تعامل گرایانه است مداخله‌ی معلم در حل مشکلات کلاس بسیار اندک است. هدف اصلی در این روش ارتقای رشد فردی دانش‌آموزان و آزادی آنان است. معلمان در این روش با دانش‌آموزان خود رابطه‌ی مشاوره‌ای دارند و معلم در فعالیت‌های کلاس نقشی حمایتی از دانش‌آموز دارد. این روش حداقل اقتدار را برای معلم در نظر می‌گیرد و به‌جای آن بیش‌تر به تقویت روابط میان معلم و دانش‌آموز تأکید دارد.

به‌طور کلی نمی‌توان گفت کدام روش کارآمدتر یا فاقد کار آیی است روشی برای معلم کارآمد است که بهترین نتیجه را در کلاس درس او داشته باشد بنابراین معلم باید روش‌های متعدد را در کلاس خود بیازماید و کارآمدترین را انتخاب کند البته به‌صراحت می‌توان گفت شمار معلمانی که از نظر سبک یکی از روش‌های مدیریت رفتارگرایانه یا تعامل گرایانه یا غیر مداخله جو را اعمال می‌کنند، اندک است. اکثر معلمان بدون این‌که از روش مدیریت کلاس درس خودآگاه باشند ترکیبی از سه نوع مدیریت را مورد استفاده قرار می‌دهند. این معلمان روش مدیریت صحیح و علمی و استاندارد را در هر لحظه از زمان تدریس خود به کار می‌گیرند و کلاس درس آن‌ها همیشه فعال وزنده و پر از نشاط و انگیزه‌ی یادگیری است.

پیشنهادات

با توجه به مطالب ذکر شده در مقاله، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و علمی برای تمامی افرادی که با تدریس و آموزش سروکار دارند، می‌تواند بهبود کیفیت آموزش و تدریس در مدارس کمک کند.

۲. برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت به‌منظور آشنایی معلمان با روش‌های تدریس گوناگون، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

۳. برگزاری همایش‌ها، سمینارها و نشست‌های علمی و جلسات شورای معلمان می‌تواند فرصت بسیار مناسبی جهت بحث پیرامون انضباط کلاسی فراهم آورد.

۴. دعوت از افراد موفق برای ایراد سخنرانی در جلسات شورای معلمان پیرامون چگونگی مدیریت کلاس درس، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

۵. تغییر محتوای کتب درسی با توجه به روش‌های فعال تدریس و ارائه محتوا بر اساس تفکر واگرا به‌جای تفکر همگرا، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

۶. تبیین ویژگی‌های یک معلم نمونه از نظر شخصیتی و اخلاقی و ارائه الگوهای مناسب توسط گروه‌های آموزشی، رسانه‌ها آموزش و پرورش و استخدام معلمانی با ویژگی‌های شخصیتی مناسب، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

۷. تقدیر از معلمانی که بدون تنبیه و خشونت به بهترین نحو ممکن کلاس درس خود را مدیریت می‌نمایند و تهیه‌ی فیلم و سی دی از الگوهای تدریس این معلمان جهت استفاده‌ی سایر همکاران، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

۸. اجرای طرح مربیگری هم‌تا در مدارس که بعضی معلمان در اداره کلاس مشکل دارند، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

۹. اجرای طرح تصمیم‌گیری دلفی و سیستم گروهی اسمی به منظور نظرسنجی از همه‌ی همکاران جهت مدیریت کلاس درس و برگزاری دوره‌ی بیست‌ساعته‌ی کوتاه‌مدت ضمن خدمت پیرامون شیوه‌های مدیریت کلاس برای کلیه معلمان، می‌تواند بهبود کیفیت تدریس و آموزش در مدارس کمک کند.

منابع:

۱. خیری امیرحسین، ۱۳۹۹، مدیریت و اداره کلاس درس، اهداف اصول و سبک‌های، آن پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد، حسابداری و بانکداری.
۲. آقازاده، محرم، (۱۳۹۰). راهنمای روش‌های نوین تدریس (بر پایه پژوهش‌های مغز-محور، ساخت‌گرایی، یادگیری از طریق همیاری فراشناخت). تهران، آبیژ.
۳. پینتریچ پال آر شانگ دیل اچ (۱۳۹۰) انگیزش در تعلیم و تربیت مترجم مهرناز شهر آرای تهران: علم. (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۲۰۰۲)
۴. ترکزاده، جعفر و زینعلی فاطمه. (۱۳۹۰). توسعه انگیزش و توانمندی آموزگاران: مدل سرمایه انسانی نشریه علمی-ترویجی سال ششم، شماره ۲۶، ۱-۲۵.
۵. خلخال، علی، سلیمانپور جواد و فردی، معصومه (۱۳۸۹) ارائه مدلی جهت استقرار مدیریت کلاس درس سالم فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن سال اول، شماره ۷۱، ۲-۶۰
۶. رجایی پور، سعید. کاظمی، ایرج و آقا حسینی، تقی (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین مؤلفه‌های مدیریت کلاس درس و جو یادگیری در مدارس راهنمایی شهر اصفهان مجله پژوهش‌های تربیتی و روان شناختی سال چهارم، شماره ۵، ۴۰ - ۲۳.